

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Teze k bakalářské práci

Pozice žen na trhu práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Hana Vostrá Vydrová

Vypracovala:

Lucie Holíková

© 2015 ČZU v Praze

1 Souhrn

Bakalářská práce se zabývá problematikou postavení žen na trhu práce v České republice. Literární rešerše vychází z teorie genderu a jeho stereotypů, které vymezují společností přisuzované role žen a mužů. Autorka charakterizuje historický kontext zaměstnanosti českých žen a věnuje se i vzdělávání žen jak z pohledu 19. století, tak z pohledu současnosti. V průřezové oblasti postavení žen a mužů na trhu práce autorka rozebírá segregaci na trhu práce, genderovou rovnost i rozdíly v odměňování. Dále popisuje problematiku diskriminace v zaměstnání, která zahrnuje i její platnou právní úpravu. Představuje oblast kombinace práce a rodiny a uvádí, jaké překážky jsou s touto problematikou spojené.

Základem pro vlastní práci je dotazníkové šetření zaměřující se na ekonomicky aktivní ženy na trhu práce v České republice, na jehož základě autorka analyzuje postoje a osobní zkušenosti žen. Výsledky dotazníkového šetření jsou použity jako podkladové údaje pro analýzu kvalitativních znaků a jsou zpracovány pomocí programu Statistica 12.

Klíčová slova

trh práce, nezaměstnanost, vzdělání a kvalifikace, diskriminace, gender, dotazníkové šetření, analýza kvalitativních znaků, kontingenční tabulka, chí-kvadrát test

2 Cíl práce a metodika

Cílem bakalářské práce je zhodnocení pohledu žen na současnou situaci na trhu práce v České republice. Cílem je zjistit, co vše ovlivňuje postavení žen na trhu práce, což je zkoumáno v několika oblastech: vzdělání žen, zaměstnanost a nezaměstnanost, pracovní uplatnění žen a profesní kariéra, diskriminace v zaměstnání, příjmy a odměňování, kontrast žen mezi profesí a rodinou.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se zabývá historickým kontextem zaměstnanosti českých žen chronologicky od poválečného stavu až po 90. léta. V druhé kapitole je zmíněno vzdělávání českých žen, jak z pohledu 19. století, tak z pohledu současnosti. Postavení žen a mužů na trhu práce je věnována kapitola třetí, kde je rozebírána segregace na trhu práce, genderová rovnost i rozdíly v odměňování. Celá čtvrtá kapitola je zaměřena na diskriminaci v ČR, ať už v právním kontextu či praxi. V závěrečné části je zmíněna kombinace práce a rodiny, opět z pohledu jak historického, tak z pohledu současného.

Stěžejním podkladem pro praktickou část je dotazníkové šetření zaměřující se na ekonomicky aktivní ženy na trhu práce v České republice. Jako podklad práce jsou také využívána data Českého statistického úřadu a Ústavu pro informace ve vzdělávání. Získaná data jsou vyhodnocena pomocí analýzy kvalitativních znaků, na jejichž základě jsou testovány statistické hypotézy, které byly vyvozeny na základě studia odborné literatury a zaměřují se na diskriminaci žen na trhu práce, vzdělání žen, kombinaci práce a rodiny. Testování závislosti v kontingenčních tabulkách bylo provedeno pomocí statistického programu Statistica 12.

3 Výsledky vlastní práce a zhodnocení

Kvantitativní výzkum v tomto případě reprezentuje metoda dotazníku. Tímto výzkumem byly zjišťovány názory a postoje respondentek k problematice postavení žen na trhu práce. Dotazníkové šetření proběhlo v únoru a březnu 2014. Nakonec se jej zúčastnilo 439 žen, a jelikož nastavení v elektronickém formuláři znemožnilo odeslat dotazník bez vyplnění povinných dotazů, mohly být do výzkumu zařazeny všechny vrácené dotazníky. Dotazník se skládá celkem z 22 otázek, z toho poslední 3 byly určeny pouze ženám s dětmi.

Na základě studia odborné literatury byly vyvozeny pracovní otázky (PO), které byly ověřovány za pomoci dotazníkového šetření. Pro jejich ověření byly stanoveny nulové a alternativní hypotézy, které byly analyzovány pomocí χ^2 testu nezávislosti na 5% hladině významnosti.

U těchto pracovních otázek byla zamítnuta nulová hypotéza H_0 a přijata hypotéza alternativní H_1 , tzn. že pracovní otázky jsou potvrzeny:

PO č. 1: „spokojenost žen na trhu práce ovlivňuje jejich věk“. Sledovanou závislost lze hodnotit jako velmi slabou.

PO č. 2: „potíže s uplatněním na trhu práce jsou spojené s nejvyšším dosaženým vzděláním respondentky“. Sledovaná závislost je velmi slabá.

PO č. 4: „počet evidování na úřadu práce je závislý na dosaženém vzdělání respondentek“. Sledovanou závislost lze hodnotit jako středně silnou.

PO č. 10: „názor o obtížnějším uplatnění žen na trhu práce souvisí s tím, zda ženy pracují v sektoru, kde jsou muži lépe finančně ohodnoceni“. Sledovaná závislost je slabá.

PO č. 13: „délku hledání práce žen ovlivňuje počet jejich dětí“. Sledovaná závislost je hodnocena jako velmi slabá.

U těchto pracovních otázek nelze zamítnout nulovou hypotézu H_0 , pracovní otázky nejsou potvrzeny:

PO č. 3: „osobní zkušenost s diskriminací na pracovišti souvisí s nejvyšším dosaženým vzděláním respondentky“

PO č. 5: „spokojenost žen na trhu práce ovlivňuje odvětví, ve kterém pracují“

PO č. 6: „spokojenost žen na trhu práce ovlivňuje kraj, ve kterém žijí“

PO č. 7: „potíže žen s uplatněním na trhu práce ovlivňuje kraj, ve kterém žijí“

PO č. 8: „ženy na pozici ředitelky / vedoucí souvisí s tím, zda se na pracovišti vyskytuje diskriminace žen“

PO č. 9: „pozice vykonávaného zaměstnání ženy souvisí s výskytem obtěžování na pracovišti“

PO č. 11: „setkání žen s diskriminačními otázkami souvisí s tím, jestli si jsou vědomy toho, že jim zaměstnavatel nesmí klást tzv. citlivé otázky“

PO č. 12: „počet dětí ženy ovlivňuje obtížnost skloubení rodiny a práce“

PO č. 14: „názor o uplatnění žen s dětmi na trhu práce souvisí s počtem dětí“

PO č. 15: „pozice vykonávaného povolání ženy ovlivňuje její návrat do původního zaměstnání po mateřské / rodičovské dovolené“

4 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnocení pohledu žen na současnou situaci na trhu práce v České republice a zjistit, co vše ovlivňuje postavení žen na trhu práce. Pomocí dotazníkového šetření bylo zkoumáno, jak vidí nynější ženy své postavení na trhu práce. Dle dat získaných pomocí Českého statistického úřadu bylo zjištěno, že rozdíl mezi počtem studentů vysokých škol se mezi ženami a muži příliš neliší, i přesto v poslední době dochází k většímu podílu nárůstu studujících žen. Z hlediska vzdělání platí, že čím vyšší vzdělání, tím větší výdělkový rozdíl, ale i přesto se průměrná výše měsíčního výdělku žen se dlouhodobě pohybuje kolem 75 % výdělku mužů.

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že čtyři pětiny žen jsou toho názoru, že oproti mužům mají obtížnější uplatnění na trhu práce. Podotýkají, že muži snadněji získávají lepší pracovní pozice ve firmách a jejich profesionální růst je o mnoho rychlejší než u žen. Často jsou muži lépe finančně ohodnoceni i za stejně vykonávanou práci za stejných podmínek. 39 % žen uvedlo, že mají osobní zkušenost s diskriminací na pracovišti. Největší diskriminaci cítí v platových podmínkách a v oblasti mateřství.

45 % žen také uvedlo, že se setkaly s diskriminačními otázkami při přijímacím pohovoru, z toho 57 % žen uvedlo, že jim byly položeny otázky ohledně dětí, zda a kdy je plánují, kolik jich mají a jak se zachovají v případě jejich nemoci a s tím i související partnerský život, respektive rodinný stav. 21 % žen má osobní zkušenost s osobním obtěžováním na pracovišti. Nejčastěji se jedná o obtěžování slovní (57 %), a překvapující je, že 39 % žen uvádí, že mají zkušenosti se sexuálním obtěžováním. Jako nejčastější příčinu diskriminace žen na trhu práce ženy uvádějí rodinu (39 %), věk (27 %) a pohlaví zvolila jedna pětina dotázaných.

Přestože se ženy v průběhu let dokázaly prosadit a vytvořit si lepší pozici na trhu práce, jejich kariéra byla vždy ovlivněna péčí o rodinu a i v současné době jsou ženě přisuzovány jak domácí práce, tak péče o dítě. Základním předpokladem pro zlepšení postavení žen na trhu práce by mohla být změna povědomí společnosti i samotných žen o jejich úloze i možnostech prosazení se. Znevýhodnění žen na trhu práce v příštích pár letech určitě zcela nezmizí, ale je to právě náš stát, který by prostřednictvím úřadů práce měl ženy motivovat a pomáhat jim při hledání místa či návratu do plnohodnotného zaměstnání ať už pomocí rekvalifikace či dalším vzděláváním.

5 Seznam vybrané použité literatury

BAHENSKÁ, Marie, HECZKOVÁ, Libuše, MUSILOVÁ, Dana. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*. 1. vyd. České Budějovice: Bohumír NĚMEC - VEDUTA, 2011. 288 s. ISBN 978-80-86829-79-1.

BAHENSKÁ, Marie. *Ženy ve spektru civilizací: k proměnám postavení žen ve vývoji lidské společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. 70 s. ISBN 978-80-7419-009-4.

ČSÚ. *Zaostřeno na ženy a muže 2012*. [online]. [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/1413-12>

HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGER, Jan, FISHER, Jakub. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional publishing, 2007. 417 s. ISBN 978-80-86946-43-6.

KŘÍŽKOVÁ, Alena, MAŘÍKOVÁ, Hana, HAŠKOVÁ, Hana, FORMÁNKOVÁ, Lenka. *Pracovní dráhy žen v České republice*. Sociologické nakladatelství; Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2011. 258 s. ISBN 978-80-7419-054-4.

SCHMIED, Zdeněk, JAKUBKA, Jaroslav. *Zákoník práce 2013 – s výkladem: právní stav k 1. 1. 2013*. 14. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 104 s. ISBN 978-80-247-4628-9.

SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil. *Statistické metody II*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 107 s. ISBN 978-80-213-1736-9.